

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 697.

CHICAGO, ILL., 20. januarja (January 20th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

ZAKAJ NIMA AMERIŠKO DELAVSTVO SOCIALISTIČNIH DNEVNIKOV?

Časopisje — sredstvo za propagando.

Najboljše propagandno sredstvo je dnevno časopisje. Glavni del vsakojake propagande se vrši potom dnevnikov, ne samo v Zedinjenih državah, ampak v vseh deželah. Nikdar v zgodovini človeštva se ni vršila še nobena propaganda v tako velikem obsegu, kakor propaganda v času zadnje svetovne vojne. Tudi takrat je igralo dnevno časopisje glavno vlogo. Poleg tega so se izdajali brezštevilni propagandni letaki, brošure in knjige. Taka kampanja se je vršila tudi pred zadnjimi predsedniškimi volitvami. Propagando potom časopisja, letakov, brošur in knjig po ameriškem vzoru vrši sedaj tudi sovjetska Rusija, da obdrži ljudske mase za svoj režim in da jih vzgaja za novi red.

Veliko kapitalistično dnevno časopisje ni vzgojevalno, nego ima v prvi vrsti namen prenašati dnevne novice med ljudstvo, toda vse so prirojene tako, da služijo gotovim elementom kot propaganda za njihove privatne interese. Na primer, novice iz Rusije in o Rusiji so pobarvane na način, da služijo propagandi proti sedanjemu ruskemu režimu. Kadar se vrše stavke, so vsa poročila pisana v tonu, ki je, ako ne naravnost sovražen, pa vsaj neprijazen delavstvu, ki se bori za izboljšanje svojega stanja. Poročevalci in štabi pri dnevnikih si v svojih tvornicah laži izmišljajo vsakovrstne "vesti", ki jih potem prinašajo listi kot brzojavna poročila, pa najsi bodo že "poročila", ki črnijo sovjetsko Rusijo, socialistično gibanje, unije itd. Vse urejevanje takih dnevnikov ima prozoren namen propagande za protiljudske interese.

"Brass Check."

Kdor hoče dobiti resnično sliko o ameriškem kapitalističnem časopisju, naj naroči knjigo "Brass Check: A Study of American Journalism". To knjigo je spisal znani socialistični pisatelj Upton Sinclair; obsega nad 450 strani gradiva, slonečega na faktih, ki jih je nabral Sinclair v teku svojega pisateljskega in političnega delovanja. Ameriško kapitalistično časopisje je hotelo to knjigo ignorirati, toda je dobila v Angliji in drugod tako veliko cirkulacijo in toliko komentarjev, da so se končno pričeli z njo pečati tudi naši velikomestni dnevniki in magazini. Londonski socialistični dnevnik "Daily

Herald" jo priobčuje in s tem je vsebina te knjige odprta širokim masam angleškega delavstva.

Kdor izmed slovenskih delavcev je zmožen čitanja angleščine, naj naroči to knjigo; dobi se pri "Proletarcu" ali pa pri založniku v Pasadeni, California. Zavedni delavci morajo biti agitatorji za socializem. Uspešni agitatorji pa bodo le tedaj, če izpopolnjujejo svoje znanje z literaturo in časopisjem, ki razkriva današnji sistem v vsi svoji nagoti in kaže pota, ki vodijo k izboljšanju družabnega reda, oziroma k nadomestitvi kapitalizma s socializmom.

Socialisti v Chicagi za dnevnik.

Chicago z okolico ima od tri do štiri milijone prebivalcev, izmed katerega je večina delavcev, in to ogromno mesto nima socialističnega dnevnika, pisanega v angleškem jeziku. Mnogi se vprašujejo, kako je mogoče, da mesto, ki ima na stotisoče delavcev, nima dnevnika, ki bi zastopal njihove interese.

Tu imamo štiri velike dnevnike, ki imajo na stotisoče cirkulacije. Naročnina za posamezen iztis je od dva do tri cente. Papir, na katerem so tiskani ti dnevniki, pa stane od 4 do 6 centov za posamezen iztis, torej dvakrat toliko, kolikor znaša naročnina. Naročnina ne pokriva niti stroškov cirkulacije, to je plač prevoznikom, provizijo prodajalcem itd. Kje se dobe dohodki za pokrivanje plač tiskarskemu osebju, urednikom, poročevalcem, korespondentom, za tiskovni papir in drugi tiskarski material? Dohodki so v oglasih, ki jih ima vsak večji ameriški dnevnik, pisan v angleščini, od 15 do 35 strani. Ti oglasi jim prinašajo milijone dolarjev na leto. Pet čikaških "department" trgovin plača največjemu tukajšnjemu dnevniku nekaj milijonov dolarjev na leto. Ostalim trem ne plačajo mnogo manj. Oglasi so torej tisti vir, ki vzdržujejo velike kapitalistične dnevnike, kakor tudi vse manjše buržvazne dnevnike. Zato pa morajo listi pisati v prilog korporacij, braniti morajo v člankih in novicah njihove interese, in kar je najhujše, poneumnjevat morajo maso, da ne spozna gnjilobo sistema, ki jo tlači v izkoriščanje in brezpravnost. Kadar so volitve, je to časopisje zopet deležno ogromnih postranskih dohodkov, v povračilo pa vodi strastno kampanjo za kandidate, ki zastopajo interese denarne oligarhije. Masa, v tem slučaju mislimo ogromno večino ameriškega delavstva, ne čita drugega, kakor kapitalistične dnevnike, ki so ji edina duševna hrana. Ta masa je tako daleč za-

strupljena s tem časopisjem, da jih kupuje in podpira celo v tistih krajih, kjer imajo socialisti svoje dnevnike. Delavci hočejo "velik" list, ki pa je kljub temu cenejši, kakor socialistični dnevniki, ki pa so poleg tega, da so dražji, tudi majhni po svojem obsegu.

Socialisti v Chicagi nameravajo izdajati svoj dnevnik. Ustanovili so korporacijo, ki ima namen nabrati \$300.000 kapitala, ki je potreben za izdajanje dnevnika. Delež lahko kupijo tudi unije, kajti strokovno organizirano delavstvo ravno tako potrebuje dnevnik, ki ne bo odvisen od bogatih korporacij, kakor ga potrebuje socialistično gibanje. Tukajšnje unije so v stanju spraviti skupaj velik del te svote. Ampak med unijskim delavstvom ni mnogo razredne zavesti, kajti tudi njemu je po večini duševna hrana le tisto, kar dobi v kapitalističnih dnevnikih in revijah.

Tujejezični dnevniki.

Tujejezični narodi v Zedinjenih državah imajo precejšnje število socialističnih in drugih dnevnikov in zanje ni bilo treba tri sto tisoč dolarjev kapitala, za mnoge niti trideset tisoč dolarjev ne. Tujejezični dnevniki prinašajo novice, ki jih ne stanejo nič, ker jih prevajajo iz angleških dnevnikov. Novico lahko po svoje prikuje, ne da bi izgubila kaj na resnici, pač pa jo še pridobi. Na ta način so pisana poročila v teh dnevnikih v delavstvu prijaznem tonu (razun v onih, ki so prodani privatnim interesom) in so komentirana z radikalnega stališča. Karikatur taki dnevniki navadno ne prinašajo, niti nimajo posebnih stroškov s poročevalci, ker jih nimajo. Vsaj večina tujejezičnih dnevnikov nima svojih poročevalcev.

Tudi večina tujejezičnih dnevnikov ima kljub malemu obsegu do polovice oglasov, brez katerih ne bi mogli izhajati. Toda taki oglasi so večinoma od tvrdk, ki imajo največ poslovanja s tujezemci. Razni agentje, ki se pečajo s pošiljanjem denarja v inozemstvo, ki prodajajo parobrodne listke, prodajalci stavbišč in kmetij, katere pa je šele treba spremeniti v kmetije, lekarnarji, ki prodajajo čudodelne medicine, ki ozdravijo vsako bolezen, mazaški zdravniki (vsi zdravniki, ki oglašajo v tujejezičnih dnevnikih, niso mazači), razne "velike" firme, ki dajo za \$5.00 predmetov, ki so vredni \$50.00, sploh razni elementi, ki izrabljajo neumnost naseljenikov, oglašajo v tujejezičnem časopisju. Niso vsi oglasi v teh listih nepošteni. Razne trgovine, nekateri zdravniki, sploh firme, ki trgujejo v takozvanih legalnih mejah, tudi oglašajo v teh listih, ne more pa se o njih reči, da imajo pri tem oglašanju kake posebne izkoriščevalne namene. Ampak vsak list, ki ne bi mogel izhajati brez oglasov, je do gotove meje vendarle odvisen od tistih interesov, ki oglašajo v njem.

Uredniške moči pri tujejezičnih listih ne stanejo toliko, kolikor pri manjših ameriških dnevnikih, najsibodo že socialistični ali ne. Z gradivom si pomagajo iz knjig in iz časopisov, ki jih prejema iz dežel, iz katerih prihajajo čitatelji tujejezičnih li-

stov. Angleški dnevniki pa ne morejo priobčevati novic, povesti in raznega drugega gradiva iz drugih angleških listov, pač pa morajo biti naročniki raznih časnikarskih sindikatov, ki jih zalagajo s karikaturami, povestmi, članki itd., in ravno tako morajo biti članki časnikarskih agentur, ki jim pošiljajo novice. Nadalje morajo imeti v vseh važnejših krajih svoje poročevalce. En posamezen dnevnik ne more vzdrževati poročevalcev, ako nima potem oglasov tako velikih dohodkov, da si lahko privoščijo take stroške. Raditega je navadno več dnevnikov iz raznih mest zedinjenih, da skupno plačujejo poročevalce, ki jim potem pošiljajo poročila o važnih dogodkih iz krajev, v katerih se nahajajo. Tega sistema se sicer poslužujejo tudi veliki dnevniki, kajti nekateri njihovi poročevalci jih stanejo do sto tisoč dolarjev in tudi več na leto.

Velike ovire.

Izdajati socialistični dnevnik v angleščini torej ni tako lahka stvar, kakor si mnogi nepoznavalec razmer predstavlja. Če bi zahtevali tako naročnino, da bi pokrivala stroške, tedaj bi sploh ne dobili naročnikov. Kapitalistične firme ne oglašajo v socialističnih dnevnikih, in če oglašajo, so ti oglasi majhni in slabo plačani. Dobro plačani oglasi so le tisti listom, ki se lahko postavljajo, da imajo od tri do sedem sto tisoč cirkulacije. Sploh pa ni nobena tajnost, da vse večje firme bojkotirajo socialistično časopisje, bodisi dnevnike ali tednike, s tem, da jim ne dajejo oglasov.

Kje naj se iščejo dohodki za pokrivanje stroškov? Naročnina za socialistično časopisje je navadno višja, kot naročnina kapitalističnega časopisja. Razni trgovci, ki simpatizirajo z gibanjem zavednega delavstva, oglašajo tudi v delavskem časopisju; nekateri so v to moralno prisiljeni od delavstva, od katerega so odvisni. Ampak ti dohodki so še vedno premajhni. Ostane zadnji vir, katerega se poslužuje večina socialističnih publikacij: gmotnih kontribucij, ki jih dajejo posamezniki in delavske politične in strokovne organizacije. Boj za vzpostavitev socialističnega dnevnega časopisja v Zedinjenih državah je torej jako težak, po krivdi delavstva. Ako bi na primer dobil socialistični dnevnik toliko ali več naročnikov, kakor največji buržvazni dnevnik v vsakem večjem mestu, bi kmalo prenehali deževati milijoni za oglase kapitalističnim dnevnikom, ker bi ne imeli naročnikov. Te spremembe pri tukajšnjem delavstvu še ne smemo pričakovati in moramo se sprijazniti z mislijo, da bo moralo tisto delavstvo, ki je v resnici zavedno, še precej časa nositi breme gmotnih žrtev za svoje časopisje. Ker je le malo takih, ki so resnično zavzeti za obstoj našega časopisja, so tudi žrtve zanje večje, kakor bi bile, če bi bile med ameriškim delavstvom več resnične razredne zavednosti.

Kljub vsem težavam se socialistično časopisje polagoma množi in pridobiva med maso vedno več tal. Med delavstvo bo po vseh dosedanjih izkušnjah moralo prodirati spoznanje, da potrebuje za

obrambo svojih interesov tudi svoje časopisje. Časi, ko je bilo delavstvo v večini brezbržno za vsako delavsko gibanje, izginjajo. Nova doba, doba probujenja delavskega ljudstva prodira tudi med ameriški proletarijat.

Tedniki in mesečniki.

Večji del socialistične propagande v Zedinjenih državah vrše tedniki in mesečniki, letaki, brošure in knjige. Tudi pri izdajanju tednikov imamo težave, kljub temu, da imajo nekateri zelo veliko število naročnikov. Nemogoče je socialističnim revijam in tednikom konkurirati s kapitalističnimi magazini. kot "Literary Digest", "Saturday Evening Post", "Colliers" itd.; izhajajo tedensko na 88 ali več straneh, toda polovica teh revij je napolnjena z oglasi. Čist papir, na katerem so tiskani omenjeni listi, stane od 10 do 15c vsak iztis, medtem ko je naročnina za posamezen iztis od 5 do 10c. Tudi pri njih ne pokrije naročnina niti distributivnih stroškov, kljub temu imajo na stotisoče dolarjev čistega dobička na leto. Od kje ga vzamejo? Nekateri oglašajo, ki zavzamejo po celo stran (enaka velikost strani kot jo ima Proletarec, ali pa nekoliko večja), stanejo do \$75,000 za vsako izdajo; to je, trdka, ki da celo stran oglasa eni omenjenih revij, mora plačati za vsako objavo ogromno svoto **petinsedemdeset tisoč dolarjev**. Nekateri oglašajo nekaj tisoč dolarjev cenejši, drugi zopet toliko dražji. Ameriško časopisje je torej zgrajeno na podlagi dohodkov, ki jih prejema od oglasov, in to je tista ovira, ki preprečuje socialističnemu časopisju, da bi se pomnožilo in razvilo do tiste velikosti, kot jo zavzema kapitalistično dnevno časopisje in revije. Toda vsebina v radikalnih revijah, ki smo jih navedli v članku "Proletarec najcenejši list", priobčen v 675. številu. Proletarec, ne zaostaja prav nič za ono v kapitalističnih revijah, pač pa jo še prekaša, kakor prekašajo članki priobčeni v socialističnem dnevnem časopisju, bodisi v angleškem ali drugih jezikih one, ki jih pišejo prostituirani uredniki kapitalističnih dnevnikov.

Uredniki velikih buržvaznih dnevnikov in revij imajo od \$40,000 do \$100,000 letne plače. Ne vsi, ampak vsi glavni uredniki in sotrudniki so dobro plačani, ostale se pa izkorišča.

To so fakta, ki jih mora vzeti delavstvo v poštev, kadar se hudoje nad dejstvom, zakaj nimamo v Ameriki razvitega in razširjenega socialističnega časopisja. Imeli ga bomo v dogledni bodočnosti. V tisti meri, v kateri bo rastla razredna zavest tukajšnjega proletarijata, bo rastlo tudi naše časopisje.

Slovenski delavci v Ameriki nimajo pravice ničesar očitati sodrugom drugih narodnosti glede zaostalosti njihovega časopisja, kajti mi si lahko sami očitamo, da ima naše glasilo "Proletarec" na tisoče premalo naročnikov, če se vpoštevata število naših naseljencev v tej deželi.

Nemogoče nam je z dohodki naročnine pokrivati izdatke pri listu. Tudi naš vir za pokrivanje izgube je, da se zatekamo k apelom za prostovoljne

prispevke. Ako ne bi imeli sodrugov in sodruginj, ki so pripravljeni prispevati od pet do petdeset dolarjev na leto za list, bi se ne mogli vzdržati. Vedno je bilo tako, da je mala skupina ljudi prinašala žrtve v prid splošnosti in tako bo ostalo, dokler ne podedujemo današnjega družavnega sistema.

Uprava Proletarca bi rada izboljšala list s tem, da ga poveča in bi tako lahko prinašal več koristnega čtiva. Če se to zgodi, je odvisno od tistega slovenskega delavstva, ki trdi, da je zavedno, pa dosega še ni ničesar storilo za svoj list in svojo organizacijo.

Sodelujte, sodrugi in sodruginje, pri pridobivanju članov v J. S. Z. in nabirajte nove naročnike "Proletarcu".

Rusija in ameriške kolonije.

Zgovornost, ki se je poslužuje cinično meščansko in kapitalistično časopisje, kadar govori o potežkočah ruske revolucije, se lahko primerja edino z njihovo nevednostjo o sledovih in potežkočah, ki so jih imeli ameriški revolucionarji skozi 13 let med časom, ko je bil izdan proglas neodvisnosti in zborovanjem prve ustavodajne konvencije, ki se je bila sešla na podlagi ustave šele leta 1789.

Tako naprimir piše o ruski revoluciji "Chicago Daily News" med drugim sledeče:

"Brezdvomno bi bil ves svet pripravljen na to, da si uredi Rusija svoje gospodarske in politične razmere po svoje, če bi Rusija pokazala v najmanjši meri voljo delati na čemerkoli".

Ti časnikarski podžigaleci popolnoma pozabljajo dejstvo ali pa ga namenoma prezirajo, da imperialistične vlade Rusiji ne puste delati na čem drugem kot na samoobrambi proti napadom. Ali pričakujejo ti gospodje, da nima tako ogromen narod pred upadi, intrigam in vojnami pri zgradbi obnovljenja in organiziranja razdejanega režima, ki ga je bil zapustil car, nobenih dolžnosti do obrambe? Tako držanje bi bilo pod enakimi razmerami idiotsko, pa naj bi izhajalo iz kapitalistične ali pa komunistične moči ali vlade.

V tem oziru nudi ameriška revolucija prav interesantno prisposodo. Da se je Amerika otresla britske vlade in njenega vpliva v kolonijah, je vzelo skoraj sedem let. In mislite, da je bilo po sedmih letih za ameriške revolucionarje kohee vseh sitnosti? Ravno narobe: po šestih letih od kar je bil sklenjen mir iz leta 1783, in ne prej kot leta 1789, je bila upeljana šele centralna vladá, ki si je mogla pridobiti ugled kogarkoli.

Ne smemo tudi pozabiti, da onkraj kanadske meje ni bilo nobenih najetih podpirateljev, ki bi ogrožali revolucijo. V Atlantiku in v zalivih ni bilo nobenih bojnih ladij, ki bi služile za bazo blokadi in nadaljnim vpadom za vmešavanje v nov režim. Kolonisti so imeli torej popolnoma proste roke, da si uravnajo svoje zadeve po svoje, vzlic temu je tukaj dejstvo, da se je stara konfederacija razpustila v trinajstero tekmujočih si in prerekajočih se

držav. V New Englandu je bila splošna nezadovoljnost tako velika, da so rebelujoči dolžniki grozili z uničenjem gospodstva, ki so ga podedovali nekateri deli posedujočih razredov kot posledica revolucije.

Korespondenca mož, ki so stali takrat v prvih revolucionarnih vrstah, podaja danes zelo zanimivo čtivo, če ga primerjamo s čtivom, ki ga najdemo z ozirom na ruske ramzere v čenčarskih in prodanih meščanskih listih.

Splošen kaos, ki je vladal in izražal obupa za bodočnost, ki so bili s tem v zvezi se je izražal na vseh koncih in krajih. Da rešijo situacijo, so se naši "očetje" zatekali k skrajnim in obupavajočim sredstvom, katerih posledica je bila, da se je sklicala ustavodajna konvencija. Uredniki meščanskih listov se gotovo zavedajo dejstva, da je to telo prekoračilo meje svoje moči s sprejetjem tega dokumenta. Ali druge poti ni bilo.

Rebelični dolžniki niso bili informirani ali združeni na podlagi programa, ki bi jim bil služil za ravnanje v upravljanju režima dolžnikov. Raznim delom posestnikov se je posrečilo doseči na ustavodajni konvenciji z raznimi interesi kompromis in se združiti na podlagi ustave, ki jih je postavila v moč. Ali vzelo je polnih šest let, da so mogli zapopasti, kaj je bilo potrebno za popolno uspostavljenje stabilne vlade. In če bi morali držati za obrambo revolucije napram evropski reakcionarni koaliciji armado, kot je to sedaj slučaj v Rusiji, bi jim bilo vzelo gotovo še več časa.

Ali kaj mar ameriškemu prodanemu časopisju in njihovim čenčam ameriška zgodovina, če je pa njihova služba odvisna od mednarodnih tatov?

(Po "New York Call").

Postanek in razvoj zakona in vlade.

Po Walterju Clarku priredil J. M.

(Konec.)

Kakor se ledeniki pomikajo iz Arktičnih oceanov in tale v neenakih klimatičnih pasovih ter s tem premikajo središče zemeljske teže in povzročajo na ta način poplavo ter dviganje morskega dna nad vodno gladino, tako nastajajo spremembe v človeški družbi vsled večnih nemirov v gospodarskih in socialnih plasteh.

Iz patrijarhalne organizacije in rodovinskega komunizma je prišla zveza rodovnih organizacij, iz te pa politična država s privatnim lastništvom polja in drugega bogastva; iz individualnega dela barskega človeka in njegove družine je prišla telesna sužnost, iz te pa fevdalni sistem s tlako in desetine, ki se je prelevil v sistem proizvajanja bogastva s stroji in delom mezdnih delavcev. Vse te izpremembe so šle druga za drugo pod pritiskom ekonomskih "ledenikov", razvojnih sil brez ozira na opozicijo in moč tistih, ki so se protivili izpremembam.

Zakoni, ki so jih od časa do časa dajali glavar-

ji, vladarji, aristokracija, vojaški poveljniki ali demokratske zakonodajne skupščine, so navadno izražali ali pa tlačili zahteve novega reda; eno ali drugo. Elementi, ki so poskušali vstaviti preobrat, so navadno prelivali kri — ali vselej so prejalislej premaknili središče socialne težine in se prilagodili novim razmeram in nov sistem se je izražal z novimi zakoni in novimi institucijami.

Razume se, da vsak zakon zavisi od oborožene sile, ako ga hoče zakonodajalec imeti učinkovitega. V despotičnih in apsolutno monarhističnih državah je to silo predstavljala armada. Kadar je armada odrekala pokorščino monarhu, tedaj se je izpremenila dinastija. V republikah bazira uveljavljanje zakona na javnem mnenju. "Javno mnenje je močnejše od vsake postave". Teoretično je to res — v praksi je pa drugače. Kdo ustvarja javno mnenje? Oni, ki imajo gospodarsko moč; oni, ki kontrolirajo tisk, šolo in prižnico.

V državah, ki so omejene monarhije, se sprejemajo in uveljavljajo zakoni nekoliko drugače. Vzemimo Anglijo za vzgled. Ob času Normanov in prvih Plantaganetov je bila Anglija absolutna monarhija, katero so vzdrževali fevdni baroni. Potem je prišla perijoda dolgega spora med kraljem in baroni, medtem ko sta se obe stranki večkrat združili proti ljudstvu, kadar je bilo treba; ljudstvo ni štelu nič. "Stoletna vojna" s Francijo je popolnoma uničila stare angleške barone in Henrik VII. je izšel iz boja kot absolutni monarh. Tedaj se je pričel boj med kraljem in njegovimi plemenitaši na eni strani in ljudskim parlamentom na drugi; ta boj je leta 1648. končal z revolucijo in kralju je bila odsekana glava. Osem let je bila Anglija republika, to je toliko časa, dokler je živel revolucionarni vodja Cromwell. Po njegovi smrti se je kralj povrnil, toda komaj senca tega kar je bil prej. Parlament je postal najvišja oblast v državi, toda v parlamentu je še vladala aristokracija, ne toliko fevdna kot denarna. Leta 1832. je moč parlamenta prešla v roke srednjega razreda. Zbornica lordov je v zadnjih dvajsetih letih postala prava senca svoje nekdanje oblasti. Z naraščajočo politično silo angleškega delavstva bodo lordi kmalu izginili s površja. Od leta 1668. je angleški parlament obdržal kontrolo nad armado.

V Franciji je fevdno plemstvo izgubilo oblast skoraj istočasno kot na Angleškem, toda vlada je pod Louisem XIV. zavzela drugo smer in ostala je absolutna monarhija do revolucije leta 1792., ko je tudi francoski kralj poginil na morišču. Sledile so Napoleonove zmage pod slepilom republičanskih načel. Po padcu Napoleona je bila Francija monarhija, republika in zopet monarhija do leta 1870., ko je zopet postala in ostala republika do danes — nominalna republika, kajti v resnici je Francija vlada plutokracije. Francoski bankirji vodijo vojno z Rusijo indirektno potëm Poljske in drugih najemnikov z namenom, da dobe od Rusije šestdeset milijard frankov, ki so jih posodili bivšemu carju in njegovi vladi.

V Združenih državah je imelo ljudstvo takoj od začetka malo moči kljub liberalni izjavi neodvisnosti leta 1776. Prvi politični voditelji, ki so naredili ustavo, so zaupali ljudstvu volitve poslancev le v nižjo zbornico kongresa in državnih legislatur. Državne senatorje so volili le posestniki. Governerje, in sodnike so volile legislature, včasih je pa governor imenoval sodnike. Te omejitve so seveda večinoma že odpravljene.

Državne legislature so volile zvezne senatorje do leta 1914. Predsednika so sprva volili takole: Ljudstvo je volilo poslance, poslanci v legislaturi so volili elektorje (volilne moče) in elektorji so volili predsednika. Predsednik je imenoval in še imenuje zvezne sodnike z dosmrtno službo. Volitve predsednika in senata so se toliko podemokratile, da sedaj ljudstvo voli elektorje in direktno senatorje, toda starinska metoda imenovanja zveznih sodnikov je še v veljavi. V vseh državah na svetu so se vladne oblike bolj spremenile kakor v Ameriki v zadnjih sto letih.

Zadnje čase pa, ko je plutokracija dobila velik vpliv pri kontroli ameriške vlade, stalno raste moč proletarijata. Srednji razred se še vedno obotavlja, na katero stran stopi v velikem konfliktu, ki je neizogiben v bližnji bodočnosti.

Iz tega kratkega opisa smo videli, da nominalna forma vlade zelo malo šteje. Rimsko carstvo je bilo do zadnjega dneva svojega propada "rimska republika". Rimski praporji in denar je imel napis "Senat in rimsko ljudstvo". Anglija je danes nominalno monarhija, v resnici je republika; Francija je nominalno republika, faktično je plutokracija.

Oblika vlade ni glavna stvar. Glavna stvar je: Od kod jemlje vlada svojo moč; kdo kontrolira vlado.

Sodite s tega stališča in spoznali boste, kaj je ameriška vlada danes in kaj bo nekaj let od danes.

To vprašanje zasluži, da se z njim pečajo vsi misleči ljudje.

Ivan Molek:

KOLUMBIJA.

Miljonske vojske proletarcev bednih,
ki ni jim dala kruha zemlja rodna,
so strpno, gorko, gostoljubno
sprejela tvoja tla svobodna.

Široko so odprta bila tvoja vrata
trpinom iz dežele žoltih čopov, tronov;
le njim — ogibala bregov se tvojih
je noga kraljev, knezov in baronov.

A glej, prihaja dan — zakrij si lice!
Ne trka več trpin na tvoja vrata.
Dežela žoltih čopov, tronov je svobodna,
beži iz nje tiranov dolga jata.

Po morski cesti, ki nekoč je bila
odprta pot beguncem iz tiranstva,
drve zdaj čete strtih zatiralcev,
Kolumbija, v zavetje tvojega pristranstva.

Kapitalizem utrjuje svoje postojanke---kaj pa delavski razred?

Če si nastanjen slučajno v mestu in prideš po opravkih v tiste njegove dele, kjer je trgovsko vrvenje največje ter se zanimaš, kaj se godi okrog tebe, boš kmalu spoznal, da se godi nekaj nenavadnega. Gradi se, dozidava, podira stara poslopja in postavlja nova. Vseposvobod se gradi v taki množini, kakor malokdaj poprej.

Grajenje stavb ni samo na sebi nič novega. V mestih se vedno gradi in se bo gradilo, sicer bi ne imeli danes pol milijonskih, trimilijonskih in celo pet do šest milijonskih mest. Toda te nove zgradbe, ki jih vidiš, imajo v tej dobi poseben pomen. Poslopja, ki se grade, niso v prvi vrsti zgradbe, ki bi označevale kak duševen ali kulturn napredek ali razvoj mesta, kot naprimer šole, zabavišča, javna kopališča, javna trgovišča, biblioteke, promenade, zdravilišča itd. itd., ampak so banke; na tisoče bank. Te banke se grade z mrzlično naglico.

Na pročeljih raznih poslopij smo bili nekdanj navajeni čitati imena salunov, ki jih je bilo na tisoče. Saluni — shajališča proletarcev in meščanskih političarjev — kakor so jim rekli — so odpravljene, in namesto njih vidimo danes vseposvobod napise raznih bančnih podjetij, ki so ali na novo zgrajena, ali pa so njihova poslopja prenovljena, da odgovarja prestižu, ki ga mora imeti bančno podjetje.

Poleg bank dozidujejo ali postavljajo nove gradbe razni meščanski časopisi in razne kinematografske in gledališke družbe. Banke, časopisi, gledališča — to je v današnji družbi merilo kapitalistične kulture, ki pomeni za njihove lastnike milijone in milijone novih dolarjev, ki se bodo stekali v prihodnjih letih v njihove blagajne. Za bankami stoji časopisje in gledališča. Ali si je mogoče misliti bolj organizacijo?

Kapital ne izraža danes več svoje moči, kakor nekdanj, potem tovarn, železnic, rudnikov in drugih sredstev, ampak potem bank. Na ta način postaja kapital s svojim finančnim osredotočenjem absolutni gospodar in despot v deželi.

In ko človek gleda to mrzlično dozidavanje in grajenje novih bančnih podjetij, novih poslopij za meščansko in kapitalistično časopisje ter vzgojalnišča kapitalistične misli, mu pride nehote pred oči slika zmajevе glave, ki zija v morje topega proletarijata — v svoje nadaljne žrtve; kajti banke, časopisi in gledališča ga omamljajo in uspavajo.

Toda ali je v tem kaj zgrešenega? Čisto nič ne. Kapitalistični razred opravlja s tem le svojo zgodovinsko nalogo, ki mu jo je določil čas in razvoj. Kapitalistični razred s tem le pokazuje, da se zaveda svojih interesov.

Kaj pa proletarijat? Ali se tudi on zaveda svojih interesov in svoje zgodovinske naloge, ki jo ima izvršiti, če hoče, da postanejo družabne razmere enkrat drugačne? Ali tudi on računa na dozidavanje in gradnjo ter povečanje svoje stavbe — svoje or-

ganizacije, edine sile, ki jo ima na razpolago za predrugačenje razmer? Ali skrbi tudi on za pojačanje svojega časopisja in drugih sredstev, ki bodo pri končnem odločevanju sedanjih razmer faktor?

Resnici na ljubo je treba priznati, da posnema proletarijat zelo slabo svoje gospodarje. Daleč je še delavstvo za spoznanjem, kako dela kapitalistični razred, in kako bi moral delati tudi sam.

Delavci, zdramite se, pogledajte okrog sebe in spoznajte, kaj vse te gradbe pomenijo. Zdramite se in posnemajte svoje gospodarje — ne na ta način, da se jim pridružujete — to je stvar posameznika — temveč v tem, da posnemate njihovo taktiko na svojem lastnem mestu, za svoje lastne interese, v svoji lastni politični in gospodarski organizaciji!

Ne v sanjarijah, da postanete na račun množice bogati, ampak da postanete razredno zavedni in vstopite v bojne vrste, ki korakajo naprej, svesti si svojega cilja, ki naj prinese gospodarsko svobodo in blagostanje vsem koristnim članom človeške družbe.

Brnska konferenca socialističnih strank in frakcij.

Začetkom decembra se je sešla v Brnu, v Švici delegacija mednarodnih socialističnih strank ali frakcij z namenom, da pripravijo pot sporazuma bodisi z moskovsko Internacionalo, ali pa da podvzamejo korake za samostojno akcijo, v slučaju, da moskovska Internacionala ne bi hotela ničesar slišati o kaki spravi za ujedinjenje svetovnega proletarijata v eni Internacionali.

Na konferenco so poslale svoje zastopnike Avstrija, Nemčija, Čehoslovaška, Švica, Francija, Anglija, in Rusija.

Konferenca, ki sicer ni storila z ozirom na priključenje ali ustvarjanje enotne Internationale nobenega definitivnega koraka, je postavila vendar svoje glavne postulate, ki so:

1. Socialistični cilj.

2. Popolno nepriznanje druge Internationale; to je treba smatrati tako, da se ne jemlje vpoštev več njene uradnosti, med tem ko to ne zadene vse tiste elemente, ki so se k njej prištevali, a žele, da se iz nje izselijo, ko pride čas za to. Mnogo je v drugi Internacionali takih, ker so v nji ne zato, ker jo ljubijo, ampak zato, ker manj ljubijo tretjo.

3. Nobene koalicije z buržvanimi vladami.

4. Konferenca mora izdati jasen proglas.

Proglas, ki je bil sprejet soglasno, se glasi:

I.

Vojna je uvedla perijodo odločilnih bojov med proletarijatom in buržvazijo za oblast v državi. Neposredni sad svetovne vojne je

svetovno gospodstvo britskega in ameriškega kapitalizma,

ki prepušča na evropski celini francoskemu militarizmu v Vzhodni Aziji pa japonskemu imperizmu prvenstvo gospodstva.

Najprej je zmaga v vladajočih deželah okrepila razred kapitalistov, ojačila pritisk, ki ga prenaša delavstvo teh dežel. Obenem se je izcimil iz vojne sistem svetovnega gospodstva, ki je naperjen naravnost

proti proletarski revoluciji

v Vzhodni in Srednji Evropi in proti osvobodilnim stremljenjem zatiranih narodov in kolonialnih ljudstev. Zmagovalci skušajo z blokado in bojevitimi intervencijami rusko sovjetsko republiko, najizrazitejšo postojanko socijalne revolucije zatreti. Izrabljajo gospodarsko odvisnost premaganih srednjeevropskih dežel za to, da preprečijo razvoj proletarske revolucije v teh deželah. Poslužujejo se krvavooskropljenih protirevolucionarnih nasiljev na Ogrskem, Poljskem in v Rumuniji kot svoje odreditve tako proti sovjetski Rusiji kakor tudi proti srednjeevropskemu proletarijatu. Podpirajo v Nemčiji, v Avstriji in Čehoslovaški protirevolucionarna stremjenja. Vsako revolucionarno gibanje v Italiji groze zadušiti z izgladovalno blokado. Z ekonomskimi represalijami in s finančnim izkoriščanjem si podrede male države kot pokorno orodje svoje volje. Zatirajo stremljenje prednjeazijskih narodov po svobodi v morju krvi.

Ta kapitalistični sistem postaja bolj in bolj

nezdružljiv z gospodarskimi in socijalnimi življenjskimi potrebami

proletarskih množic celo v deželah zmagovalcev. Blokado Rusije in z mirovnimi pogodbami izvedeno gospodarsko uničenje Srednje Evrope izključuje največji del Evrope od svetovnega trga. S tem niso pahnjeni le narodi Vzhodne in Srednje Evrope v nezno bedo ki najbolj pospešuje nacionalistična in protirevolucionarna stremjenja, oropane so tudi zahodnoevropska in ameriška industrija ter produkcija surovin svojih najvažnejših tržišč in s tem tirane v težke krize, ki povzročajo nezaposlenost milijonov delavcev. Poleg trenutne krize grozi delavcem zahodnih dežel nevarnost, da postaneta Vzhodna in Srednja Evropa ognjišče tlačiteljev mezd, ki bodo poslabševali življenjske razmere zahodnoevropskega in ameriškega delavstva.

Spričo teh dejstev je potreba

zbrati vse sile svetovnega proletarijata

ter v sredo tega boja postaviti socialistične zahteve. Zoper svetovno gospodstvo kapitala mora proletarijat postaviti svojo lastno svetovno politiko. Naloga te politike mora biti, da dejansko obrani sovjetsko Rusijo zoper napade imperijalističnih zahodnih držav, da prekriža protirevolucionarne intrige francoskega imperijalizma v Srednji Evropi, da osvobodi revolucionarno gibanje v vzhodni in srednji Evropi vezi v katere ga je vklebil zahodnje-

evropski imperijalizem, da podpira za svobodo se boreče narodnosti in kolonijalne narode proti vladajočemu sistemu kapitalizma ter da tako združi vse revolucionarne sile sveta zoper gospodstvo imperijalizma.

II.

Ta naloga more le navdajati svetovno proletarijat, če, zedinjen po načelih revolucionarnega socializma, ojačen po neomajeni bojevitosti, zbere vse svoje sile v ta namen v krepki mednarodni organizaciji.

Za sedaj proletarijat še nima te internacionalne organizacije.

Svetovna vojna je drugo internacionalo zrušila.

Poginila je zaradi ravnanja v njej združenih strank, ki so kapitulirale pred imperijalizmom. Namesto da bi zbrale svoje sile v boju proti vojni, so se žavzele za to ali ono skupino sil. Onemogočile so si tako same, da bi delovale za končanje vojne. Zimmerwaldske konference so pokazale, da je bila v prvih stadijih vojne mogoča po načelih socializma vodena proletarska politika. S tem so dokazale, da druga internacionala, nezmožna za tako politiko ni izpolnila svoje zgodovinske naloge. Posledica temu, ker so v drugi internacionali združene socialistične stranke odpovedale, je bila da je sovraštvo in nezaupanje ločilo delavske množice v posameznih deželah in s tem strlo drugo internacionalo.

Druga internacionala torej ne obstoji več. Organizacija, ki se označuje danes kot druga internacionala, je le še združba onih strank, ki tvorijo čisto reformistično in nacionalistično krilo mednarodnega delavskega gibanja. Te stranke teoretično ne presojajo prav zgodovinskih potreb revolucionarnega razrednega boja, ker omejujejo proletarijat, ne glede na posebnosti posameznih dežel in posameznih razvojnih faz, na demokratične metode. Opuščajo praktično revolucionarni boj za prevzem oblasti po proletarijatu, ker dopuščajo reformistični ministerijalizem in ga smatrajo kot pot k socializmu. To so stranke, katerih ravnanje je med vojno in po vojni najhujše oslabilo medsebojno zaupanje delavskih množic v posameznih deželah.

Takoimenovana druga internacionala nezmožna, da bi združila v sebi žive sile razrednozavednega proletarijata, je le še element, ki ruši enotnost proletarskega razrednega boja.

Komunistična internacionala se je sama imenovala

tretjo internacionalo

in si s tem osvojila pravico in dolžnost, da nadaljuje in zaključi delo prve in druge internacionale. V resnici pa je moskovska internacionala danes le spojitev komunističnih strank in ne more toliko časa nič drugega postati dokler se ravna po sklepih svojega drugega kongresa. Vsiljuje namreč metode, ki so jih rabili boljševiki v proletarski kmetiški revoluciji Rusije, vsem delavskim strankam drugih dežel kot šablono. Ne glede na raznovrstnost pogojev v razrednem boju posameznih dežel, ne glede na

prostorne in časovne pogoje za metode razrednega boja, ki so potrebni, hoče avtonomijo posameznih socialističnih strank, ki edine morejo popolnoma presojati konkretne bojne pogoje svoje dežele kratkomalo povsem odpraviti ter jih podrediti mednarodni centralni oblasti, ki ima diktatorsko oblast. Vsiliti hoče posebno organizacijsko obliko ki je vznikla iz bistveno ruskih kulturnih razmer, socialističnim strankam vseh dežel! Deluje z zavestjo na porušenje tistih socialističnih strank, ki se brez odpora ne pokorijo nje diktatu. Hoče strokovne organizacije podrediti strankam in zahteva razcepitev mednarodnega strokovnega gibanja, ki tvori danes edino sklenjeno mednarodno razredno organizacijo proletarijata. Namesto konkretnega, na podlagi eksistenčnih pogojev proletarijata ki so dani v vsaki deželi, hoče uvesti sektarsko gibanje, ki naj se vrši po v naprej določenem, za vse dežele enakem načrtu in naj ga vodi eno centralno vodstvo. Na tak način se napravlja komunistična stranka sama nezmožnim, da bi združila ves razredno zavedni proletarijat v svojem naročju.

III.

Če je obstoj za akcije zmožne mednarodne bojne organizacije predpogoj za socialistično svetovno politiko proletarijata in uresničenje revolucionarnega socializma, se more taka organizacija ustvariti le potom nepretrganega boja proletarijata vsake posamezne dežele proti kapitalističnemu razrednemu gospodstvu pri čemur določuje bojna sredstva in taktiko

vsakokratna dozorelost revolucionarne situacije

V času, dokler se delavski razred bojuje še kot politična manjšina v okviru buržoazne države, ne more svojih akcijskih sredstev omejiti niti na določanje metode čistega strokovnega in politično-parlamentarnega boja, niti ne more metod v akutnih revolucionarnih bojih nahajajočih se delavskih in kmetiških mas šablonsko prenašati na druge dežele. Kadar pa si je proletarijat osvojil politično moč, bo povsod tam kjer buržoazija proletarsko državno oblast sabotira ali se ji upira, uporabil diktatorska sredstva.

Diktatura, t. j. uporaba vseh državnih oblastnih sredstev potom proletarijata kot zagospodujočega razreda v svrhu zlomitve odpora, ki ga buržvazija zoperstavlja uresničenju socializma je prehodna doba v razvoju od kapitalistična razredne države k socialistični skupnosti. V kakšnih oblikah nastopa diktatura, je odvisno od danih ekonomskih, socialnih in političnih razmer posamezne dežele. V primeru, da se proletarijat polasti oblasti s sredstvi demokracije bi bila v slučaju odpora buržvazije tudi demokratična državna oblast prisiljena, da se posluži diktature. Če se pa demokracija v perijodi odločujočih bojov za oblast razbije ob ostrini razrednih nasprotstev, mora diktatura nastopiti v obliki diktature proletarskih razrednih organizacij. Organi diktature morejo po vsakokratnih razmerah posamezne dežele biti delavski vojaški in kmetiški sve-

ti ali strokovne organizacije in obratni sveti ali lokalne samoupravne skupine (komune) ali pa kake druge posameznim deželam svojstvene razredne organizacije. Toda ne-le diktatura temveč tudi končna struktura proletarske demokracije mora biti prilagodenjena njihovim posebnim razmeram. Kakor je bila meščanska revolucija v posameznih deželah izvedena v različnih oblikah, tako se bo — ker stopnja kapitalističnega razvoja ni v vseh deželah ista — tudi proletarska revolucija v posameznih deželah izvršila v različnih oblikah.”

• • •

Ameriška Socialistična stranka, ki je bila sicer povabljenjena na to konferenco, se je uradno ni vdeležila, pač pa je imela na nji neuradnega zastopnika — poročevalca, ki je imel namen stranki poročati o poteku tega zborovanja.

Kakor je bilo že svoječasno poročano v “Proletarcu”, je ameriška Socijalistična stranka izvolila odbor, ki se poda v Rusijo, da se prepriča o tamošnji situaciji na lastne oči, da dobi eventualno stike s funkcionarji tretje Internacionale ter jim razloži stališče, ki ga ameriška Socialistična stranka zavzema z ozirom na pogoje njene priključitve k tretji Internacionali.

O izidu koraka, ki ga stori tozadevni odbor Socialistične stranke v Moskvi, bomo poročali, ko se vrne ta odbor v Zedinjene države.

Mir, mir . . .

Tega ni spisal dr. Fr. Crane.
Sicer je pa vseeno, kdo spiše.

Mir je tukaj!

Da, dragi moji, mir je posvetil na grešno, krvavo zemljo in se zaljubljeno nasmehnil vsem pridnim dušicam, ki so histerične že od leta devetnajsto štirinajstega. Zdaj je prilezel . . .

Mir! Čudovita reč! Zakaj so vojne na svetu, vprašam vas? Hm, zakaj . . . zato, da bo mir. Tako je. Vojne so za mir. Matere darujejo svoje sinove, žene svoje soproge, ljubice svoje ljubčke — za mir.

Lok in pšica, kamnita sekira, bronasta sulica, jeklena sablja, puška, kanoni, strupeni plini, propaganda, zevajoče rane — vse to je bilo in je še danes za mir.

Vojno je Bog ustvaril, ker ljubi mir — res. Kdor dvomi, naj pogleda v zgodovino. Ali ni bil mir po vsaki vojni? Vojna med Izraelci in Kanaanci se je končala z mirom; križarske vojne, tridesetletna vojna, Napoleonove vojne, civilna vojna v Ameriki — vse, vse vojne so imele mir za posledico.

In velika svetovna vojna? Ni li prinesla miru? Svetovna vojna ni bila za demokracijo, temveč za mir.

Vojna je pekel. Mir je to, kar ni vojna. Tako je. In zdaj pride industrijalni mir!

Bogami tako je! Mir v industriji, mir v tovarnah in rudnikih, mir med delavci in kapitalisti, mir

za vsako ceno, mir na zunaj in znotraj in po sredi, mir . . .

Zakaj se čudiš? Ali niste čitali novice? Tukaj in tukaj, tam in tam so delavci prostovoljno volili, da se jim zniža mezda. Da, čitajte črno na belem!

Kaj si mislite? Delavci glasujejo iz svoje lastne, proste volje, da nočejo več sedanje mezde, ampak drugo, manjšo mezdo. Zakaj? Zato — da bo mir s kapitalisti! Ali ni to idejalno?

Ti delavci (vrag vedi, kje so, ali v Ameriki ali na Marsu, sicer pa je vseeno) gotovo niso mobilizirani v bojoviti unijski armadi, o ne! Organizirani so v kompanijski uniji, katera jim je bila poklonjena na krožniku. Niti z mezinem se niso potrudili, da bi jo bili organizirali. Prišla je sama od sebe kakor božično darilo. Unija ima “nižjo zbornico” in “senat” torej je lep eksempl demokratične vlade, da. In kakor vsi ljudje, ki ljubijo mir, so tudi člapi te unije zasedli sedeže v “nižji zbornici” in se pogovarjali o ekonomskem vprašanju. Nekdo (kdo se briga za njegovo ime) je omenil, da je slišal, da so pričele cene padati. Dobro. Ker padajo cene, je čisto naravno, da padejo tudi mezde. Delavci so molčali. Predsedniku je bilo hudo pri sreč. Kako naj z neumnim besedičenjem kali blaženi mir v “nižji zbornici”? Nalahko, komaj slišno je udaril s kladi vop po mizici in naznanil, da je odglasovano in zaključeno, da si delavci znižajo mezdo za dvajset odstotkov. Ugovora ni bilo. Čemu? Člani kompanijske unije vendar ne bodo ugovarjali! Saj je šlo za mir. “Senat je hitro ratificiral zaključek “nižje zbornice” in predsednik kompanije ga je še hitreje podpisal.

Pomislite, kaj to pomeni za industrijalni mir!

Ali je kje na svetu delodajalec, ki bi napovedal vojno delavcem, kateri si sami znižujejo mezdo? Ni ga! — Torej mora priti mir.

Kako lepo bo odslej na svetu . . . Delavci bodo stali v dolgi vrsti pred tovarno in — mirno čakali na delo . . . Stali bodo pred kuhinjo Javne Dobrodelnosti in mirno čakali na juho . . . Ako jih policija prepodi s klopi v mestnem parku, se bodo mirno zahtevali v hišo Miru Božjega in legli na klopi v miru . . .

Čudovit je mir!

Blagor onim, ki delajo mir, kajti njih je nebeško kraljestvo!

Delavec, ki se hoče očistiti vseh grehov in priti po najkrajši poti v nebesa, naj si sam zniža mezdo za petindvajset odstotkov — kdo si pa utrga mezdo za petdeset ali sto odstotkov, pojde živ v nebesa.

Pisec teh vrstic bi si rad znižal mezdo za štiri-deset odstotkov, ampak on je tako velik grešnik, da noče iti v nebesa, vrhutega pa ne prejema nobene mezde, temveč samo — plačo.

Iz ljubezni do miru zaključim to reč.

Ako je vaša naročnina na Proletarca potekla, jo ponovite, predno se vam list ustavi. Poravnajte naročnino točno, da boste imeli koncem leta vse številke Proletarca in s tem zbirko gradiva, ki ga ne dobite v nobeni posamezni knjigi.

SEMINTJA.

Dnevne novice. — Leninova bolezen. — Fratri se jeze. — Ker niso dobili obetanih služb...

Ko je prenehala vojna, so bili uredniki v skrbeh, kje bodo dobili novice. Dosedaj jih še ni zmanjkalo; tukaj jih je nakj skrajšanih, pobranih iz dnevnikov v zadnjem tednu: V Zedinjenih državah je 2,325,000 ljudi brez dela. — Pred vhodi angleških tvornic in rudnikov išče delo 1,460,000 ljudi. — 10,000 ljudi umre na Kitajskem vsak dan od lakote. Tako poroča ameriški poslanik v Pekingu, Charles R. Crane. — Na Dunaju je 115,000 tuberkuloznih otrok. Vzrok: pomanjkanje najpotrebnejše hrane, obleke in kurjave. — V britski Indiji se domačini upirajo proti angleški nadvladi. Izgredi so na dnevnem redu. Mnogo ubitih in ranjenih. Ječe so napolnjene. — V Nemčiji se vrsti štrajk za štrajkom. Policija in delavstvo se pri spopadih poslužuje orožja. Rezultati so kakor navadno. — Famoza klika ameriškega justičnega departmenta je prišla na sled nevarni zaroti, ki ima namen pognati tovarne in rezidence bogatašev z bombami v zrak. V zaroti so prizadeti brezposelni delavci. Sredstvo za odpravo brezposelnosti je preganjanje, ječe in provokacije. Čudno sredstvo! — Lenin v Moskvi umira. — Miss Alice M. Roberston iz Oklahome, ki je bila pri zadnjih volitvah izvoljena v kongres, pravi, da ji je do zmag pomagala molitev. Morda je znanka čikaškega Kazimirja. — Šestnajstletna Mary Frances Cambell-Dickinson je sedaj že tretjič poročena. Ali ne diši to že po "svobodni ljubezni"? — Glenn Voliva, ki je papež sekte verskih fanatikov v Zion Cityju, Ill., je prepovedal nežnemu spolu barvati nosove. — Komunisti v Jugoslaviji skušajo strmoglaviti vlado SHS. — Kentuckyjski governor E. P. Morrow je podal na zboru odvetnikov izjavo, da se sedaj produca in spi je več žganja kakor pred prohibicijo. — Za uveljavljenje prohibicionističnih zakonov bo morala zvezina vlada v tem letu potrošiti \$7,000,000. Zelo draga suša. — Rusija podpihuje revolucionarno gibanje v Rumuniji, Indiji, v Mali Aziji in najbrže povsod drugod. — Japonska policija je pričela s progoni proti elementom, ki so nevarni državi; progone vrši po ameriškem vzgledu. — V Aurori, Ill., so člani Ameriške legije prisilili farmarja Augusta Gasterja poljubiti ameriško zastavo, ker je odrekel podporo kolektorjem Rešilne armade (Salvation Army). — "Značaj" Pire poroča, da je E. Kristan prisegel zvestobo regentu Aleksandru. — Častiti oče Zakrajšek tuhta naklepe, kako bi se maščeval nad urednikom "Proletarca", ker je priobčil "Župnikovo pismo". — Vsled pomanjkanja prostora ne moremo navesti nadaljnjih novic.

Teden za tednom se priobčujejo podobne novice. Krize, izgredi, lakote, nesreče, umori, ropi itd., so točke dnevnega programa.

Človeštvo je ogromno telo, ki ga ujedajo razne golazni, pa naj si bodo te uši že razne pijavke, klerikalizem s svojimi kazimirji, Pirei, militaristi ali pa člani "Rešilne armade".

Kljub vsem tem dnevnim vestem človeku ni treba, da bi bil pesimist. Pomagati mora človeštvu, da se ga očisti golazni in utrjuje njegov organizem. Razjedajoče bacile je treba uničiti. Potem bo človeštvo svobodnejše dihala. Zdravnik je **Socializem**. Zdravljenje družabnega reda je počasno, zato bodo še prihajala v časopisje poročila o lakoti na Dunaju, na Kitajskem in drugod, medtem, ko bodo v drugih krajih gnile velikanske zaloge živil, ker ne bo odjemalcev.

Nikolaj Lenin je bil že parkrat umorjen, dvakrat ga je dal Trockij zapreti, večkrat je že pobegnil iz Moskve in sedaj je smrtno bolan vsled zastrupljenja, nekateri pa pravijo, da vsled utrujenosti, ker mu je zadnji kongres vsesovjetskih zastopnikov prizadejal mnogo napora v boju proti radikalni opoziciji, ki je zahtevala prekinjenje vsakih trgovskih in drugih pogajanj s kapitalističnimi vladaми.

Če je Lenin bolan, kar pa ruski uradni krogi zanikujejo, tedaj izvira ta bolezen vsled utrujenosti, vsled napornega dela. Če vlada v Rusiji diktatura, tedaj je Lenin diktator, vodilna sila sovjetskega režima. Vladati Rusijo v sedanjih razmerah je ogromno, naporno delo, ki lahko položi vsakega, še tako zdravega človeka, na bolniško posteljo. Današnji sovjetski Rusiji je Lenin potreben, ker ji je nenaдомestljiv. Lahko dobe na njegovo mesto naslednika, ki pa ne bo nadomestil Lenina.

Francišškanski listič z 22. ceste se jezi, ker ne odgovarjamo na njegove članke o socializmu, oziroma, na napadanje socialističnih nauk. Z vsakim nasprotnikom smo pripravljeni polemizirati, ako je stvaren, ako VE, o čem govori. Ne odgovarjamo pa na neslanosti kaknega Smoleta ali na članke, ki se pogrevajo iz različnih klerikalnih publikacij, pisanih za poneumnjevanje že tako zaostalih klerikalnih ljudi. Napadanje socializma v takem smislu, kakor delajo to očetje frančiškani in drugi fratri iz Kazimirjevega samostana, je danes otročje in smešno, raditega ne zasluži od naše strani prav nobenega argumentiranja. Najprvo morate spoznati socializem, potem ga boste šele v stanu s svojega stališča pobijati. Pobijati pa ga morate, ker se zavedate, da tudi vi spadate med bacile, ki razjedajo človeško družbo. Socializem pa je nevaren vsem takim bacilom.

Pire, Kazimir in drugi medvojni gromovniki za ustanovitev jugoslovanske monarhije se jeze, toda svojo jezo stresajo nad nepravimi ljudmi. Mar je Kristan kriv, ako vas ni regent nagradil s konzularnimi in drugimi službami za vaše kraljevaške zasluge? O udanostnih prisegah kralju kar lepo molčite, kajti če o njih pišete, s tem obujate le spomine na vaše lastne grehe, ki niso majhni. Socialisti ne poda-

jajo udanostnih priseg nobenemu monarhu. Ako bi bil ruski car še živ, bi vam lahko potrdil to resnico, kajti v dumi so bili tudi nekateri vodilni državniki sedanje sovjetske Rusije in tudi oni so polagali prisege, toda ne prisego zvestobe carju in njegovemu režimu.

* * *

Socialisti ne priznavajo podložništva in ne udanosti. Te dve "čednosti" imajo le tisti ljudje, ki ne morejo živeti brez gospodarjev. Potrebujejo jih, ker hočejo ostati hlapeci.

ŠE NEKAJ PODROBNOSTI O IZPADU GLASOVANJA PRI ZADNJIH PREDSEDNIŠKIH VOLITVAH.

Za predsedniške kandidate je bilo oddanih leta 1920 26,759,708 glasov, leta 1916 pa 18,515,340. Leta 1920 je bilo torej oddanih 9,091,881 več glasov za predsedniške kandidate, kakor pa leta 1916. Zadnjih predsedniških volitev se je udeležilo sedem strank, predzadnjih pa pet strank. Povečanje števila glasov je pripisati dejstvu, da so dobile potom devetnajstega dodatka k zvezini ustavi tudi ženske volilno pravico, poleg tega pa se je od predzadnjih volitev zvišalo število prebivalstva in s tem tudi volilcev.

Harding je dobil 7,001,763 več glasov kakor demokratski kandidat Cox, Wilson pa je leta 1916 prodrl s 591,385 glasovi večine nad republikancem Ch. Evans Hughesom.

Pri predsedniških volitvah leta 1916 je dobil kandidat socialistične stranke Benson 585,113, pri zadnjih volitvah pa je dobil Debs 914,869 glasov. Leta 1912 je dobil Debs 897,011 glasov.

Pri zadnjih volitvah je dobila soc. stranka v državi New York 203,114, ali 157,170 več kot leta 1916 in 139,733 več kot leta 1912.

Kandidat prohibicionistične stranke za predsednika, dr. Aaron Watkins je dobil pri zadnjih volitvah 187,470 glasov; število glasov prohibicionistične stranke se je od volitev leta 1916 zmanjšalo za 33,036.

Socialistična stranka ni imela kandidatske liste pri zadnjih volitvah v sledečih državah: Louisiana, Montana, New Mexico, South Dakota in Vermont. V enih državah je bila kandidatska lista nepopolna, ker ni bilo organizacije, ki bi vršila kampanjsko in drugo delo, ki pride v poštev pri volitvah. Farmer-Labor Party ni imela svoje kandidatske liste v tridesetih državah.

Posamezni predsedniški kandidatje so dobili pri zadnjih volitvah sledeče število glasov:

Harding, (republikanska stranka) -	16,141,629
Cox, (demokratska stranka)	9,139,866
Debs, (socialistična stranka)	914,869
Watkins, (prohibicionistična stranka)	187,470
Christensen, (Farmer-Labor Party)	252,435
Cox, (Socialist Labor Party)	42,950
Macauley, (Single Tax Party)	5,747
V Texasu je dobila "American Party"	47,495
in "black and tan" stranka	27,247

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Goldschmidt.

(Nadaljevanje.)

Sprejel me je jako prijazen in zelo energetičen delavec. Delavci imajo ravno opoldanski počitek. Delavci in delavke kosijo skupaj. Imajo ribjo juho, kašo, kruh in čaj. Hrane je bilo dovolj, bila je tečna in čisto pripravljena. Tudi meni so servirali. Pokusil sem to hrano, dasi nisem imel apetita, ampak priznati moram, da je bila dobra, tečna in čista. Inšpektor je bil popolnoma zadovoljen s plačami in hrano. V tej tovarni so delavci prejeli visoke bonuse, ker delo, ki so ga opravljali ni bilo enostavno. Nekateri delavci so prejeli celo 15.000 rubljev na mesec poleg hrane, stanovanja in obleke. Umeti je seveda treba, da to ni visoka plača, če vzamemo v poštev jako nizko valuto denarja. Večina delavcev v Moskvi ne dobiva takih plač, posebno pa pisarji in navadni klerki, ki se tudi ne morejo pritoževati nad preveliko draginjo. Nemčija je imela v času vojne mnogo hujše čase, posebno v velikih mestih.

Tukaj sem videl delavce v navadnih delavskih oblekah, podobnih ameriškim "overhoznam". V bodoče bo vlada skušala opremiti vsakega delavca s temi "overhozami", ki prihranijo veliko na obleki in so dovolj prostorne, da se delavec v njih prosti giblje. V tej tovarni sem bil nad eno uro.

Drugi dan sem šel ogledati Prokhorovo tovarno blizu Moskve. Spremljal me je eden upravitelj tekstilne kombinacije. To je ena največjih tekstilnih delavnic v Rusiji. Tovarna je počivala, ker ni bilo kuriva. Delavci so popravljali in oskrbovali tehnične aparate. Šli smo mimo straže in nek član tovarniškega odbora skupno s specialisti nam je razkazoval tovarno.

Vse je bilo v najboljšem redu. Stroji so bili pripravljeni, veliki tkalni stroji in vretenci so se svetili in samo čakali, da jih gonilna sila zasučje. Vse je bilo skrbno postavljeno in urejeno v dolgih vrstah. Olje je teklo in vsak dan so nalili novo in čisto olje. Gonilni stroji so se svetili in žarnice so bile skrbno postavljene na vseh koncih in krajih tovarne. Pri vsakem stroju pa smo opazili najboljše protektivne naprave, čemur smo se še posebej čudili.

Vsi prostori velike tekstilne tovarne, kot tkalnica, poslopje za prajenje in barvanje platna, poslopje, kjer so parni stroji, ki proizvajajo gonilno silo za vso tovarno, vse je bilo v redu. Naši voditelji so bili ponosni vsled lepega reda in dobrega položaja v tovarni. Vse je čakalo samo kuriva. Če bi dobili kurivo, ta čudotvor bi funkcioniral perfektno v teku 24. ur. Vse je bilo na mestu, pod pometen, ravno tako dvorišča in reči se mora, da sem tu naletel na vzor snage.

Pokazali so nam zaloge platna in sukna, velkanske kupe bal vsakovrstnega sukna in platna, ki so bile vse skrbno registrirane. Povedati moram, da našega obiška ni nihče pričakoval in radi tega

se ne more trditi, da so se pripravili za naš obisk, vobče, da so naznanili naš prihod komaj eno uro pred našim odhodom v avtomobilom. Tu ni bilo tvoj nobene prevare, ampak imeli smo pred seboj samo dejstva. Videl sem dobro sukno v velikih množinah. (V Zudelovi tovarni blizu Moskve smo našli isti položaj). Videl sem lepe vzorce barvanega in tiskanega platna, ravno tako svetovno poznane moskovsko sukno, katerega so v velikih množinah eksportirali v Nemčijo. Moskovska tekstilna industrija je skozinsko moderna industrija v kolikor se tiče mašinerije in načina proizvodnje, ker ima najboljše stroje in najboljše metode za proizvod. Nato smo obiskali jedilnico in kuhinjo. To je velikanška dvorana. Delavci se pri obedu vrste. Kuhinja je čista, posoda in kuhinjska oprava se svetli. Dobili bodo kmalu še več novih loncev in namizne posode. V jedilnici so razni sovjetski napisi in objave iger in predstav. Izgleda da v jedilnici tudi zbirajo.

Prokhorova tovarna je pravo miniaturno mesto, je era velikih ruskih tovarn, ki so že same na sebi nekaka mesta. V drugih besedah povedano, delavci živijo v tovarnah. Lastnik je prej živel na kompijskem svetu, v krasni vili, kjer je sedaj dom za proletarske otroke. Stanovanja delavcev so barake, katere še danes tako kličejo. Na eno sobo pride povprečno šest delavcev. Delavci bi sicer lahko živeli bolj udobno, imeli bi lahko večja stanovanja v mestu, ampak oni raje stanujejo na tovarniškem svetu, da jim ni treba hoditi tako daleč na delo. Ampak prehod v boljše razmere je že opaziti, kajti snaga je že prišla v tovarniška stanovanja. Pod v sobah je bil čist in posteljna oprava je še precej snazna. Zdravstveni pedagogi in tovarniški odbori, ki ne trpijo nesnage, so do sedaj že pokazali dobre uspehe. Peči in veliki samovari so zunaj na dvoriščih ali pa v vežah. Delavke kuhajo, pečejo ali pa pripravljajo vodo za čaj. Vsi pa so dobro rejeni in zdravi.

Šolski otroci (šola in igrališče sta na kompijskem svetu) gredo v poletnem času na deželo, da se tam navžijejo svežega, dobrega zraka. Vila prejšnjega gospodarja je sedaj dom za dojenčke, kjer so čiste in snažne postelje, kjer otroci dobe dobro in tečno hrano, imajo vsakovrstne igrače in na katero pazijo v belo oblečene in izkušene pestunje in strežnice. Otroci imajo vse, česar njih mala sreča požeje.

Ne vem koliko tovarn v Rusiji ima tako vzorne ustanove. Prokhorova tovarna je v vseh ozirih dober vzor. Nesreča je, da so železnice tako zaposlene vsled mobilizacije in da so poleg tega še tako desorganizirane in razbite. Niti en trenutek ne bi smela taka tovarna počivati, ker delavci želijo delati, zahtevajo dela in vsak dan pričakujejo, da se začne obratovati.

Ko smo si vse ogledali, je nas povabil tovarniški odbor v zborovalno dvorano, kjer so nas pogostili in pozabavali. Naj rečem samo par besedij o tej pogostitvi.

Dve v srce segajoči epizodi sem doživel v Moskvi. Bila sta to dva resnično zanimiva trenotka, ki dajeta precej luči. Pogovor z Krzyzanovskim, elektriškim ravnateljem Rusije, prijateljem Lenina in pa ta sestanek s tovarniškim odborom Prokhorove tovarne. Pogovor s Krzyzanovskim mi je pokazal ekonomsko smisel revolucije, sestanek s tem tovarniškim odborom pa njeno psihologično smisel. Bilo je to prvič, ko so mi servirali jed v enem producirajočih central proletarijata, jed iz njegovih lastnih virov, in po njegovi lastni gostoljubnosti. Za me je bil to popolnoma nov svet ko sem bil v zborovalni dvorani Prokhorove tovarne. En član nekdanj zelo bogate Prokhorove rodbine tekstilnih princev se je prilagodil situaciji. Nič več ni bil privaten gost, ker gost je bil sedaj delavec in on je eden teh. Tovarna je last delavcev, seveda ne v smislu privatne lastnine, ampak v smislu socializma. In gostoljubnost! Nekaj povsem novega; revolucionarna gostoljubnost. Postregli so nam z ribami, čajem, prezerviranim sadjem, kruhom, sladkorjem, in vse te stvari so nam dali z dovoljenjem proletarijata, radi samoodločevanja delavcev. To, priznati moram, je bilo za me nov svet.

In delavci niso napeti. Nad stroji v tovarni in v sobah barak vise še sedaj razni ikoni, toda delavci niso več tako ponižni, tako pobiti kot nekoč.

Ves tovarniški zbor s predsednikom vred je bil v dvorani. Razni komiteji so poročali o oboroženi obrambni moči tovarne proti protirevolucionarjem in vse je zgledalo, da je delavstvo pripravljeno tudi z orožjem braniti tovarno, če bi jo skušali napasti protirevolucionarji. Delavstvo te tovarne je aktualno premagalo tovarno in oblast nad to tovarno.

Stavljena so bila vprašanja, na katera so prišli precizni odgovori. Vprašali smo o nalogah tovarniškega odbora in odsekov, o procesu nacionalizacije tovarn, o uplivu unij na vodstvo tovaren, o uplivu komunistične frakcije v tovarni. Odgovori so bili vselej jasni, jako definitivni in hitro formulirani. Jaz sem bil popolnoma prepričan, da se nahajam v sredi delavcev, ki so popolnoma zmožni vodstva in kontrole. Ne vem vicer v kolikih ruskih tovarnah so delavci zmožni takega vodstva, ampak ti v Prokhorovi tovarni blizu Moskve so v resnici popolnoma zmožni. Delavci in mi znjimi smo se čutili vesele. Delavci so skromni, zavestni, njihovo delo jih veseli in so pripravljeni za samoobrambo. Jaz sem v dnu sreča prepričan, da vsakdo, ki bi skušal premagati sovjetsko Rusijo z militarističnimi močmi, bi moral zavzeti eno tovarno za drugo, potem če bi se mu seveda prej posrečilo prebiti ali vničiti rdečo fronto. To pa je skoro nemogoče in Lloyd George ima popolnoma prav, ko pravi: Sovjetske Rusije ni mogoče premagati z militarističnimi silami.

(Nadaljevanje.)

Tisti, ki ima delo, nosi v sedanjem sistemu večje suženjstva, ki pa niso vsled njihove nevidnosti nič manj težke, kakor če bi bile vidne.

UTRINKI.

Monarhistični elementi v Nemčiji vodijo intenzivno propagando za povratak Hohenzollernske dinastije na nemški prestol. Najaktivnejša je ta propaganda v Prusiji. Med priprosto ljudstvo razširja mnenje, da je Nemčija v bedi in razsulu raditega, ker nima kajzerja. Kakor hitro se mu povrne prestol, se bodo razmere pričele izboljševati.

Šoviniisti, militaristi in kapitalisti v Nemčiji so za odpravo republike in vspostavitev monarhije, toda čas za to, pravijo, sedaj ni še ugoden. Kakor hitro se Nemčija gospodarsko nekoliko opomore, bodo zopet pričeli s poizkusi strmoglaviti sedanji režim in ga nadomestiti s kajzerjevim. Razumljivo je, da monarhisti ne morejo pozabiti svojega vladarja, ravno tako je resnično, da je med maso še veliko ljudi, ki mislijo, da bo v Nemčiji "zopet vse dobro", če se povrne cesar. Monarhisti v Nemčiji bodo na delu za kajzerizem še dolgo vrsto let, kakor so še vedno aktivni v Franciji za obnovitev "staroslavne" francoske monarhije. V Rusiji je na tisoče monarhističnih privrženec, ki delujejo javno in tajno za monarhijo. Njihovo delo pa ni lahko, kajti računati morajo z delavstvom, z ljudstvom, ki smatra vladarje, njihove krone in trone za staro šaro. Slava monarhizma je izigrala, razun morda na Grškem in v Jugoslaviji.

Ameriški farmarji imajo na milijone bušljev korne, ki jo ne morejo prodati, raditega so jo pripravljene podariti stradajočemu ljudstvu v Evropi, na Kitajskem, v Armeniji in drugod, pod pogojem, da prebivalstvo v ameriških mestih preskrbi denar za pokritje prevoznih stroškov.

To izjavo je podal J. R. Howard od American Farm Bureau, v svojem govoru pred člani Illinois Agricultural Association v hotelu La Salle v Chicagu.

V Zedinjenih državah so to zimo ogromne založbe žita in drugih živil, ki iščejo trga in ga ne najdejo, na Kitajskem in v Evropi pa umira na tisoče ljudi od lakote. Prometne zveze imamo z vsemi deželami na svetu in živila bi se lahko prepeljala v kratkem času. Toda dežele, v katerih je lakota najhujša, nimajo denarja, ki bi mogel kupiti ameriške poljske pridelke. Zopet en nauk, kako krivičen je kapitalistični sistem.

V carigrajskem okrožju se nahaja okoli 120.000 ruskih beguncev, ki so se izselili za časa Wranglovega poraza. Ti begunci so v obupnem položaju in med njimi vlada vsesplošna nezadovoljnost. Takoj od začetka se je zavzela zanje francoska vlada, kateri so "neuradno" pomagale še italijanska in angleška vlada, ameriški Rdeči križ pa je oskrboval bolnišnice, v katerih so nastanjeni ruski otroci, ki so izgubili roditelje in pa ruske begunce na protiškem otoku. Zadnji mesec pa je italijanska vlada obvestila Francijo, da ne more več sodelovati pri oskrbovanju ruskih beguncev. Neka privatna angleška

dobrodelna družba je vzela v oskrbo 600 beguncev, 70.000 Wranglovih vojakov, ki so nastanjeni v taborih okoli Carigrada, pa vzdržuje francoska vlada, kar ji prinaša pol milijona frankov stroškov na dan. To pa je za Francijo pretežko breme in vlada je sklenila, da bo svojo pomoč omejila po 1. februarju. Zavezniki so baje že namignili sovjetski vladi, da žele poslati begunce nazaj v Rusijo, toda v Moskvi nočejo o tem ničesar slišati. Veliko skrb povzroča francoski in angleški vladi nemirno razpoloženje v begunskih taborih; sestradani ruski vojaki lahko prično vsak čas z uporom in ropom po carigrajskem mestu in okolici. Tisti, ki so imeli kaka gmotna sredstva, so jih že potrošili in nezadovoljnost proti zalaganju te armade s potrebščinami, ako bi bila kje na bojiščih proti sovjetski Rusiji. Ampak sedaj, ko ni aktivna, spoznavajo, da je njeno oskrbovanje za zaveznike pretežko breme. Morda se bodo ti begunci kaj izpametovali, ako ne bodo preje pomrli od raznih nalezljivih in drugih bolezni, ki že sedaj razsajajo med njimi.

Prohibicija ni napravila tistih blagodejnih učinkov, kot so jih prorokovali njeni propagatorji, pač pa je v veliki meri pomnožila korupcijo. V vseh krajih morajo odslavljeni iz služb uradnike, ki so od zvezine vlade plačani, da uveljavijo prohibicionistične zakone, toda so tako hitro bogateli, da je postajala stvar sumljiva. Stotisoče dolarjev podkupnine dobe v sedanjih blaženih prohibicionističnih časih razni policijski in drugi uradi, da puste prodajalcem opojnih pijač kršiti zakon. Kadar postane trgovina z žganjem v kakem kraju že preveč očitna, pa vprižore progone in zapro večinoma le manjše kršitelje prohibicionističnih zakonov. Vseh, ki obogate, bodisi s prodajo žganja, ali pa s podkupninami, da protektirajo tako trgovino, seveda ne zapro. Izkušnje so prevelike, zato se tudi s progoni ne bo do pike uveljavila prohibicija.

Ako bo bodoči kongres hotel sneti krinko hipokritične prohibicije, bo lahko zelo omejil korupcijo s tem, da bo dovolil varenje piva in pa da bo dovolil ljudem, da si lahko delajo vino za domačo porabo. Izdelovanje alkoholnih strupov, ki jih pijejo ljudje za žganje, pa naj se z vso strogostjo odpravi.

Naivni ljudje pri frančiškanski Edinosti se jeze, ker ne maramo ž njimi polemizirati. Ljudje božji, o čem pa naj s takimi ljudmi, ki ne poznajo družabnih vprašanj, polemiziramo? Z ignoranti ni mogoče polemizirati v javnosti. Če pa že žele debate, naj pridejo na sejo socialističnega kluba št. 1, ki jih ima vsak tretji petek v mesecu ob osmih zvečer na 2657 S. Lawndale ave. Tam bodo imeli prosto besedo. Prostor, ki ga more posvetiti "Proletarec" takim ljudem, je omejen le na eventualne klofute in nič več.

KAPITALIZEM ne more biti prijatelj delavstva, tudi če bi hotel. Kajti tedaj bi moral biti sam svoj sovražnik.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DO DANES NAZNANJENI SHODI IN SESTANKI ZA SODRUGA J. OVNA V DRŽAVI ILLINOIS IN INDIANI.

V sredo večer dne 19. januarja sestanek v Pullman, Ill. Sestanek se vrši v Hrvatovih prostorih na 11439 Stephenson ave.

V nedeljo dne 23. januarja javen shod v Indianapolis, Ind. Čas in prostor obdržavanja shoda bo naznanjen v letakih, ki jih razdeli sodrug John Vičoda.

S shodom v Indianapolis zaključí sodr. Oven svojo agitatorično kampanjo. Sodruga Oven obnovi svojo propagandistično turnejo spomladi, in sicer začne zopet v Pennsylvaniji, od koder se poda proti napadu.

Apeliramo na sodruga po naselbinah, da med tem časom pojačajo svoje vrste, tako da bo spomladanska turneja sodruga Ovna čim uspešnejša.

Na delo, sodurgi!

Tajništvo J. S. Z.

ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO MED ŽENSTVOM.

Milwaukee, Wis. — Na prihodnji seji tukajšnjega slovenskega socialističnega kluba, ki se bo vršila v petek, dne 28. januarja, bo na dnevnem redu diskuzija, kaka pota bi bila najuspešnejša za širjenje socialističnih idej med našim ženstvom.

V Milwaukee nam je prinesla pri prvih volitvah volilna pravica za ženske mal poraz, kar je pričakoval vsakdo, ki pozna razmere in socialistično gibanje v našem mestu. Ženske so bile nepoučene o našem gibanju in kar je glavno v politiki brezbrizne. To velja za vse Zedinjene države, raditega je ženstvo za časa volilnih kampanj bogat material za pridobivanje glasov kapitalističnim kandidatom.

Vodstvo naše stranke je vstrajalo na delu, da uporabi čas, ki nas loči od prihodnjih volitev, za vzbuditev zanimanja za socialistične ideje med ženstvom. Toda stranka ne more doseči tega cilja pri tujerodnem ženstvu v tisti meri, kot pri Amerikankah, zaradi tega potrebuje v tej kampanji sodelovanja socialističnih klubov tujejezičnih narodnosti. Vsled teh okoliščin je podvzel prve potrebne korake sodrug Ermene in vodstvo našega kluba je na delu, da se prične takoj s kampanjo.

V ta namen se vrši klubova seja v petek 28. januarja, katero naj članstvo poseti polnoštevilno.

Zberimo vse naše moči, pokažimo, da smo pripravljeni delovati na vseh poljih za razširjenje socialistične misli.

Ves svet se giblje v duhu prebujenja proletarijata. Kažejo se znaki razpadanja starega družabnega reda in socializem nastopa svoj triumfalni pohod h končni zmagi. Delajmo za to zmago, da se bomo lahko prištevali k zmagovalcem, k novim vladarjem

sveta, k nosilecem nove kulture, da bomo svobodni in srečni. — John Krese, tajnik.

SRBSKA SEKCIJA JUGOSL. SOCIALISTIČNE ZVEZE POSLALA SOD. LAZARJA TODOROVICA NA AGITACIJSKO POTOVANJE.

V soglasu zaključka srbsko-hrvatske sekcije J. S. Z., je odšel dne 18. januarja sodrug L. Todorovich na pot, da organizira srbske-hrvatske delavce na vzhodu in srednjem zapadu, t. j. Penna. in Ohio. v socialistične klube, da razpečava socialistične knjige, pridobiva naročnike za "Proletarca" in ostale angl. organe socialistične stranke.

Sodruga Todorovich se ustavi najprej v Pittsburghu, kjer bo priredil s pomočjo lokalne organizacije socialistične stranke javne shode in sestanke.

V ta namen je izdala Srbo-hrvatska sekcija letak, ki se glasi:

RADNICI U BORBENE REDOVE!

Preživljujemo revolucionarno doba kada se sav društveni poredak menja iz temelja.

U vulkanskoj borbi revolucionarnog proletariata i mi jugoslavenski radnici moramo uzeti punoga učešća, jer i mi smo svi do jednoga u vučeni u ovaj vrtlog koji se zove životom, i apsolutno ne moremo izbeći dogadjajima i posledicama koje ti dogadjaji ustavljavaju. Udarci kapitalističkog izrabljivanja pogadjaju i nas isto tako kao i ostale radnike sveta.

Crvena buktinja Ruske revolucije podpalila je tačkove kapitalističkog poretka, a tamošnji drugovi nam dovikuju: u borbene redove radništva! Uzdi gnite svoja umorna čela i otvorenim očima pogledajte u život i upoznajte prilike u kojima živite. I vi ćete naći da strašilo kapitalističkoga gospostva zauzima sve većeg maha i preti sve većom opasnosti siromašnom radnom narodu. Savlast bezposlice sve više obuhvata porodicu rodnikovu i gura sve u doblji ponor bede, ojačanja i oskudice.

Do juče je svetom kružio moloh ratnih strahota i užasa, a koji je uništio oko devet miliona nevinih ljudskih života, razorio milijarde vrednosti ljudskih tekovina i ostavio ruševine i pustoš za sobom.

Veličanstvena borba velikoga Ruskoga naroda naše proletarske braće i drugova svojim moćnim proletarskim glasom gromoglasno dovikuju: udružujte se radnici i povedite borbu slobode protiv ropstva pod kojim živite.

RADNICI!

Vi koji u znoju lica svoga stvarate neizmerna bogastva, a u isto vreme živite u neizmernoj bedi i nevolji, dok silnici vaši gospodari otimajući plod vašega rada uživaju sve lepote života i pripremaju sve teže okove za vas koji stvarate sve. **ALI ZAPAMTITE!**

Da je njihovo bogastvo radnički neisplaćeni znoj. Da je njihovo gospostvo najveći atak na prava radnoga naroda. I sa tom nepravdom proletarijat mora obračunati.

Na razvalinama postojećeg trilog buržoaskog poretka, uspostaviti nov društveni poredak u kojem nećete biti robova i gospodara, poredak industrijske demokracije i socijalne pravičnosti. A dok se to ne ostvari mi pitamo: Zašto su milioni radnika danas bez posla?

Hiljada naših najboljih drugova radnika trnu po mračnim ćelijama tamnica, a zašto?

Milionima radnoga naroda oduzeta su prava sastajanja, govora i pisanja, a zašto?

Pod bičem buržoaske cenzure prigušen je slobodan izraz radnog naroda, a zašto?

Buržoaska crkva, škola, štampa i sve njihove javne ustave kriju i u tajnosti podržavaju o revolucionarnim podvizima Sovjetske Rusije, a zašto?

Zašto mi moramo trpiti najamno ropstvo u "zemlji slobode?"

Na koji način i kojim putem i sredstvima možemo promeniti teški i nesnosni položaj i najamno ropstvo radnoga naroda?

Radnici!

Na sva ova pitanja dobit ćete odgovor na skupštini koja će biti priredjena u vašoj sredini, a na kojima će govoriti predstavnik i organizator Jugoslavenskog Soc. Saveza Srp.-Hrvatske sekcije Socialist Party u Americi, drug L. Todorovich.

Stoga na vas apelujemo, da kada u vašoj sredini stranka pozove skupštinu da u što većem broju istu posjetite.

Pazite dan kad i dvoranu gde će se zbor obdržati. Nadamo se, da ćete učiniti svoju radničku dužnost. Dovekujemo vam, da živi borba revolucionarnog proletarijata! Da živi proletarska Sovjetska Rusija! Da živi socializam!

Uz pozdrav, Proletari svih zemalja ujedinite se!

**ODBOR SRPSKO-HRVATSKE SEKCIJE
JUGOSLAV. SOC. SAVEZA U AMERICI.**

Poleg tega letaka je pripravljen tudi letak, v katerem bo naznanjal sodr. Todorovich kraj in čas obdržavanja shoda.

Naše sodruge in somišljenike, ki pridejo s drugim Todorovichem v stik, prosimo, naj mu gredo pri tem nelahkem delu na roke.

Sodrug Todorovich bo o svojem delu poročal od časa do časa v "Proletarcu".

Tajništvo J. S. Z.

Neki čikaški vseučilišni profesor je izjavil, da je človeštvo z ozirom na inteligentnost še zelo nerazvito. Njegova sedanja inteligentnost v primeri z bodočim človekom, pravi, je podobna paglaveu, ki se ima razviti v žabo. — Če se vzame v poštev akcije sedanjega človeka, izgleda resnično tako, da živimo v dobi splošnega paglavstva.

Naročite Proletarca vašemu sorodniku ali prijatelju v Jugoslaviji ali Julijski Benečiji. O Proletarcu se vsi tisti, katerim pošiljamo list v prej omenjene dežele, pohvalno izražajo. Socialističnemu gibanju v starem kraju bi koristilo, ako bi prihajalo med ljudstvo vsaj tisoč izvodov Proletarca.

Prispevki v tiskovni fond "Proletarca."

IV. IZKAZ.

Glencoe, O. — Anton Grden, \$5; po \$1: Joe Strajnar, Lovrenc Potočnik, Nace Zlemberger, Jack Machon, neimenovan, Joe Kamlang; po 50c: John Rebolj, Tine Koblar, Urban Mrak, Jos. Anžiček, neimenovan, John Flerc in John Hrovat; po 25c: Joe Hribernik, Math Bašič, Martin Pirc, Frank Bostjančič, And. Kravanja, Andy Meze; (pošiljatelj Anton Grden), skupaj\$16.00

Slovan, Pa. — Po \$1: Mike Klenovšek in Paul Mauri; po 50c John Pirih, Tony Fajdiga, Nick Semprimožnik, Matt Slave, Louis Trušnovec in Frank Primožič; po 25c: S. Dujmič, Mike Klepčič, Mike Paučnik, John Taučar in Joseph Trumovec; Tony Jeram, 15c; (pošiljatelj John Pirih), skupaj 6.40

Cleveland, O. — Prispevki članstva dr. Delavec, št. 51, SDPZ.: John Useničnik \$1; po 50c: Frank Mikša, Louis Kulovec, Edvard Branisel, John Bradač, Chas. Skubic, John Zaletel, Joseph Novakovič; po 25c: John Budič, F. Budič, S. Mi-

lich, M. Stepich, J. Lenart, L. Simoncic, M. Poji, L. Bavec, J. Trepal, K. Grainar, John Kromar, J. Mihelcic, J. Svetlin, Martin Paje, F. Klemenic, J. Ferjancic, J. Bozic, Math Mesec, J. Gram, A. Leskovec, John Gimpely, F. Grošel, F. Collans; po 25c: A. Bozic, J. Obreza; John Turk, 15c; po 10c: J. Hert, J. Arh, Frank Donak, J. Bazel; (pošiljatelj Edvard Branisel), skupaj.....11.20

Taylor Springs, Ill. — Prispevki članstva društva Bratska Sloga, št. 72, SSPZ.: po 25c: J. Janškovich, A. Ferkolich, M. Janzekovich, F. Kmet, J. Lasterni, P. Rauhar, Anton Ferkovich, R. Rački; (pošiljatelj Peter Rauhar), skupaj 2.00

Boston, Md. — Prispevki članstva dr. 143, S. D. P. Z.: Frank Klemens, \$1; Max Selak, 75c; po 50c: J. Vehar, Frank Vimpošek; Geo. Rihtaršič, 25c; (pošiljatelj Max Selak), skupaj 3.00

Chicago, Ill. — Prispevki članstva dr. Narodni Vitezi, št. 39, SNPJ.: Frank Udovich, \$2; Miha Švigelj, \$1; neimenovani (skupaj) 85c; po 50c: Louis Steblaj, Frank Hren, Frank Hudale, Frank Pechnik, Albin Miesgayer, J. Bedenčič; po 25c: John Krizanich, John Kokalj, K. Zabkar, J. Potokar; (pošiljatelj John Potokar), skupaj 8.10

Mt. Harris, Colo. — Prispevki članstva dr. Medvedja Reka, št. 346, SNPJ.: po \$1: Mike Golobovich, in Martin Susner; po 50c: J. Ojsteršek, Theodor Vukovič, Paul Pavlovich, Antonija Pavlovich, J. Mirčeta, M. Ivankovich, Leo Medvesek, John Africh, J. Kajanija, Vid Krizanich, Mike Perkovich; (pošiljatelj John Africh), skupaj 7.50

Ely, Minn. — Prispevki članstva dr. Prvi Majnik, št. 268, SNPJ.: Iz društvene blagajne \$2; po 50c: John Teran, Joe Virant in Frank Piškur; Frank Benko, 25c; (pošiljatelj L. Perušek), skupaj 3.75

Canonsburg, Pa. — (Nabiralec Paul Chesnik); nadruštveni seji Postojnske Jame, št. 138, S. N. P. J., \$7.10; slov. soc. klub št. 118, JSZ., \$5; po 50c: Joe Krulc in John Chesnik; Paul Chesnik, \$1; John Chesnik, 25c; skupaj 14.35

Klein, Mont. — Društvo Slovenski Napredek, št. 132, SNPJ. 5.00

Chicago, Ill. — Društvo Slavija, št. 1, SNPJ. 5.00

Pittsburgh, Pa. — Frank Ovca 1.00

Vick Haven, Pa. — Slov. socialistični klub, št. 176, JSZ. 5.00

Hostetter, Pa. — Steve Kopriva 1.00

Lawrence, Pa. — Prispevki lawrenških sodrugov, pošiljatelj Frank Gregorčič, skupaj 50.00

Sawtelle, Calif. — John Širca 1.00

Milwaukee, Wis. — Ivan Baranjai 1.50

Aurora, Minn. — John Pucelj30

Eveleth, Minn. — J. Benčina50

Collinwood, O. — J. F. Durn80

Edmond, Okla. — Frank Knafels 2.50

Milwaukee, Wis. — Slov. socialistični klub 5.00

Somerset, Colo. — John Poch50

Cicero, Ill. — Tone Putz 1.25

Chicago, Ill. — Žensko društvo Nada, št. 102, SNPJ., \$10.00. Neimenovan, \$1; Mihael Ratusnik, \$3.00; Frank Molan, \$5.; kupaj 19.00

Skupaj do 15. januarja \$171.65

Zadnji izkaz 445.28

Skupaj \$616.93

Novi in reorganizirani klubi.

Nov klub ustanavlja somišljenik Andrej Gathershek v Cuddy, Pa. V svojem poročilu tajništvu J. S. Z. piše, da se je po prvem njegovem prizadevanju za ustanovitev socialističnega kluba odzvalo 6 kandidatov.

Sodrug Oven pa piše iz svoje agitatoričnega potovanja, da se je reorganiziral socialistični klub št. 47 v Springfield, Ill., in klub št. 201 v Auburn, Ill.

Dalje piše sodrug Charles Pogorelec iz Chisholma, Minn., da se obnovi tamkajšnji klub št. 22. V vrste, somišljeniki in stari borci!

Slovenski socialistični klub št. 27 priredi v soboto zvečer dne 22. januarja v S. N. D. zabaven večer z obširnem programom. Rojaki v Clevelandu in okolici so vedno znali ceniti prireditve našega kluba s tem, da so jih posečali v velikem številu in nam tako pomagali do boljših moralnih in gmotnih uspehov. Ne zamudite tudi priredbe dne 22. januarja. — Tajnik kluba št. 27.

LITERATURA.

Zadnja številka socialistične revije "Naši Zapiski" ima sledečo vrebino: Dr. Drag. Lončar: Ob koroškem plebiscitu. — Abditus: Načelno o avtonomiji. — Stanislaw Roszkowski: Poljsko delavstvo v poljsko-ruski vojni. — Dr. Mih. Rostohar: Psihologija narodnosti. (Konec prihodnjic). — Dr. Fr. Goršič: O rodbinski zadrugi kot juridični osebi. — Dr. Rad. Krivic: T. G. Masaryk o socializmu in socializaciji. — Dr. M. Dereani: Boj prostituciji in spolnim boleznim. (Kon. prih.) — Dr. Ant. Sagadin: Začetki socialnega zavarovanja v Jugoslaviji. — I. S. Machar: Barbar. — Pregled:

Politika: a) Britski imperializem in gonilne sile angleške varstvene carinske politike. (St. Kline) b) Novi nemški parlament. (F. E.)

Gospodarstvo: Olje in naša industrija. (I. Mihevc.) Literatura: a) Dokumenti o jadranskem vprašanju. (F. E.) b) Pravni izrazi v prevodih vinogarskega zakona. (Dr. Fr. Goršič.) c) Nove knjige.

Revije: a) Narodni gospodar. (E. F. b) Neue Zeit (—ec. c) Jahrbuch (—ec).

Kultura: Anton Kaspret. (Dr. D. L.)

"President-elect" Harding je takoj po svoji izvolitvi dejal, da je treba uvesti v deželo normalne čase. Dejal je, da se mora povrniti "Normalcy". In ameriški kapitalisti odgovarjajo na apel za "Normalcy" z zapiranjem tovarn. Toda to je šele začetek. Kaj bo šele tedaj, o pride Harding na predsedniški stolec? Kdo je temu kriv? Vprašajte Henry Dubba. Od naše strani moramo samo pripomniti: Not guilty!

Graft je bil in bo, dokler nastavlja družabni sistem na vsakem vogalu izkušnjave.

NA RAZPOLAGO IMAMO ŠE NEKAJ IZTISOV "AMERIŠKEGA DRUŽINSKEGA KOLEDARJA" letnik 1921, ker so nam nekateri zastopniki in tajniki vrnili neprodane iztise. Kdor ga želi, naj pošlje naročilo takoj. Pošljete lahko poštne znamke Naročila pošljite Proletarcu. Koledar stane mehko vezan 75c, vezan v platno \$1.00.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštних, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnj. popravi.

TAJNIKOM DRUŠTEV S. D. P. Z.

Za slučaj, da bi kateri tajnik društva SDPZ, ne prejel glasila, naj stvar takoj sporoči upravništvu, da se zadeva uredi. Novi tajniki naj vselej omenijo tudi ime in naslov starega tajnika in številko društva. — Upravništvu.

NA RAZPOLAGO IMAMO ŠE NEKAJ IZTISOV "AMERIŠKEGA DRUŽINSKEGA KOLENDARJA" letnik 1921, ker so nam nekateri zastopniki in tajniki vrnili neprodane iztise. Kdor ga želi, naj pošlje naročilo takoj. Pošljete lahko poštne znamke. Naročila pošljite Proletarcu. Koledar stane mehko vezan 75c, vezan v platno \$1.00.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zavezan. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 12. februarja (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 424 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 316 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

Pojasni tvojemu prijatelju, da je tudi on potreben socialistični armadi in ga pridobi, da pristopi k nji.

VABILO

na veselico, ki jo priredi
društvo

ZAVEZNIK, ST. 3, S.D.P.Z.

Na Franklin Boro, Pa.

v soboto dne 29. jan. v prostorih slov. doma

Program te priredbe bo zelo bogat in bo vsakega zadovoljil. Dramatično društvo nam bo predstavljalo komedijo "Lunini žarki pri perici." Godbene komade bo proizvajal slov. tamburaški zbor iz Maxhama. Na sporedu bo ples in druge točke, torej zabave za vse dovolj. Za gladne in žejne bo preskrbljeno.

Pozivljamo občinstvo iz te okolice, da se udeleži naše priredbe, ki se vrši dne 29. januarja (ob 8. zvečer), v obilem številu.

Društveni odbor.